Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 217 (10.600). Львів, середа 30. вересня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 гол. передпол.
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 леї, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Тисячліття хорватської державности.

Хорватський всесокільський здвиг у Загребі.

Загреб у вересні 1925.

На Богоявлення великий дзвін з вежі загребського собору св. Степана своїм могутнім голосом сповістив Загреб і всіх Хорватів про наступлення ювілейного року, 1000-ліття хорватського королівства (925—1925). По всіх містах, містечках та селах, де тільки бється хорватське серце відбуваються ювілейні свята. Справді наші брати Хорвати мають чим радіти, мають що святкувати!

Зайвим було би тут переповідати історію Хорватії. Пригадаймо собі тільки, скільки то держав в тій тисячі літ втратило свою незалежність, скільки народів проковтнула чужа культура, скільки то змін і перемін наступило в житті инших, більших від них народів? А й в Хорватії були часи, коли від неї відрізували кусок за куском землі, коли вона була обмежена тільки до трьох округів (Загреб, Вараждин, Кріжевці), коли „їхні" з чужої династії королі йшли на повне винародовлення Хорватів, зваблювали там своїх кольоністів, відкривали чужомовні школи, важнійші становища в державі обсаджували ворогами хорватства.

Та ніщо не зломило хоробрих і завзятих Хорватів. Бо хоч не в тім самім обємі, як це було за першого хорватського короля Томислава 925 р., коли то він на дуванськім полі (в середущій Дальматії) після славної побіди над болгарським царем Симеоном проголосив зєдинення усіх хорватських земель, а народ з вдячности проголосив його королем, — та всетаки завдяки незломній відпорности і національній свідомости хорватський народ зумів винищити всі заходи ворогів і Хорвати діждалися свята тисячліття свого істнування.

Свідома свого великого минулого Хорватія славить сьогодня це свято з належною гідністю. Та вершком святочних обходів був скликаний з тої нагоди III. всесокільський здвиг у Загребі в днях 14—16. серпня ц. р. Що цей здвиг буде прегарною маніфестацією хорватської думки, доказував вже на тиждень передтим прийом, який уладив Загреб для хорватських соколів, що приїхали сюди на здвиг ген зза моря з далекого Шікаґа. Майже 50 тисяч Загреблян уставилося вулицями в густі ряди, витаючи далеких гостей. В Загребі не було будинку, на якім не повівав би святочний хорватський червоно-біло-синій прапор. По всім усюдам бачилося горячкові приготування до днів 14—16 серпня. Таж в тому дні Загреб мали залляти червоні шапки і червоні сорочки соколів, цвіту і гордощів хорватського народу. Зі всіх усюдів простували до Загребу соколи, які особливо в останніх роках терпіли всякі переслідування до розвязання своїх товариств включно, а які з найдальших закутин рідної батьківщини своєю присутністю з нагоди великого свята мали віддати поклін свому гордому Загребові, яким нікому з ворогів ще не вдалося заволодіти.

На це свято були запрошені й инші славянські народи, між ними й Україна. Та — на жаль — крім двох делеґатів „Сокола-Батька" (в особі інж. Володимира Шухевича і моїй) з чужинців не явився ніхто. Чехи відповіли, що не можуть брати участи тому, що ще не вирівнаний спір між тутешнім югославянським Соколом і хорватським. Поляки взагалі нічого не відповіли, а Болгари не одержали дозволу від влади з огляду на невпорядковані відносини між Білгородом і Софією.

На програму святочного здвигу в днях 14—16 серпня зложилися сокільські змагання. Дня 15. серпня рано вирушив містом святочний похід зі здвигової площі на Єлачічеву піяцу, де старшина сокільського союзу тов. Ляцко Кріж в імени хорватського Сокільства привітав місто Загреб та передав посадникові міста ювілейну горорізьбу першого хорватського короля Томислава. В часі його промови увійшли на підвисшення витані грімкими оплесками міністри й инші представники влади. Посадник міста інж. Вєкослав Гайнцель гарною промовою подякував за дар і похід попростував дальше до „Сокільського Дому". Опісля в 1-ій годині відбувся в ратушевім ресторані бенкет, на який були запрошені крім старшин сокільських товариств міністри, посадник міста та представники ріжних хорватських товариств. Після тоастів була поздоровлена й українська делєґація. Відповідав тов. інж. В. Шухевич, зазначивши в своїй промові, що уважає собі за честь в імени „Сокола-Батька" привітати хорватське Сокільство з великим святом, тим більше, що й ідеольоґія народу хорватського та українського є та сама: боротьба за свободу. Беремо участь в святі — говорив він — з тим більшою радістю, бо знаємо, з якою увагою і розумінням Хорвати слідять наші змагання до осягнення нашого національного ідеалу. Кінчаючи свою промову, бесідник зложив побажання хорватському народові.

Після обіду мали відбутися програмові здвигові вправи, на які приїхав король і королева. Та ледве привітали короля і вісім сотень стало до вправ, як небо несподівано вкрилося густими чорними хмарами, а за кілька хвилин полився дощ з градом і громами. Повстала страшна паніка, в якій було чотири смертні випадки та декілька покалічень. Вечером відбулася чудова ілюмінація міста та равт у посадника міста.

Останній день здвигу (16. серпня) був призначений на сипання могили-памятника. Зворушливий був це вид, коли соколи несли на раменах пятькілеві мішочки з землею, принесеною з собою з найдальших закутків Хорватії, з місцевостей, звязаних тісно з історією Хорватів. Сама могила висипана на одній бетоновій „ризниці", в яку зложено ріжні предмети уживані в сучасности хорватським народом.

На те насипано землю; на верх ведуть сходи, де находиться камінний стовп; на його західнім боці виписаний рік 925 і діяграма: „Tomislav prvi krune se hvata, s njome da kruni — ponos Hrvata!" — а на східнім боці: 1925. „Для хорватської праці в грядучих віках Сокіл буде життям і надією!". Могилу має вкривати фльора Хорватії, а перед могилою при вході мають засадити десять лип, — десять минулих віків.

Місцеве сокільство (Загреб і околиця), щоб бодай вчасти віддячитися громадянству за матеріяльні втрати, улаштувало вправи на другу неділю 23. серпня. Дивлячись на зручне й ритмічне виконання поодиноких точок, між якими вибиваються на перше місце вільні вправи Добрічевіча, символічні вправи сільських соколів і вправи шаблями кінного Сокола укладу Бранимира Реша та на причуд гарні символічні вправи хорват. Сокола з Америки, — можна тільки щиро жаліти, що неприхильне небо не дозволило хорватському сокільському Союзові виступити в днях здвигів в повній красі та з повною програмою.

На прикінці мушу ще згадати й про сокільську виставу, уладжену з нагоди здвигу. Супроводжав по ній і давав пояснення дуже ввічливий тов. Ульєнік, та симпатичний сокільський ветеран тов. д-р Ф. Бучар. Переходячи від групи до групи виставлених предметів (з українських річей є тільки одна жовто-синя лента, топірець і один значок!), бачили ми наглядно високий культурний рівень хорватського Сокільства. Там бачили ми теж, що можна осягнути впертою й послідовною працею. Ми переконалися, що мала Хорватія, обходячи тисячліття свого істнування, може бути гордою своїми дотеперішніми досягненнями. Від серця бажаємо братам Хорватам, щоби всі літописці і в дальшій будучині записали про їх подвиги, як колись записав наш літописець Нестор: „Симеон (болгарський) пішов в наїзд на Хорватів і Хорвати його побідили".

Василь Войтанівський.

Red. czas. „Diło" Pr. 697/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Diło" Nr. 212 (10.595) z dnia 24. września 1925 r. w artykule wstępnym a mianowicie: a) tytuł i ustępy stanowiące wstęp aż do słów: [illegible] podi[illegible] włącznie, dalej z ogłoszone i interpelacji ustępy między słowami: b) w ul. [illegible] w Lwowi... a: Dnia 17. września, c) zawedennia „brygidky"... a: Dalszi [illegible], d) proty wynowatciw... a: [illegible] [illegible] między słowami: [illegible] W swoij interpelacji, f) ustęp między słowami wynowatciw... a: [illegible] g) ustęp między słowami: interpelacja wnesena... a: kinczy zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ust. k. uznał dokonaną w dniu 23. września 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. u. p. Nr. 6 ex 1863 r. i zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 [illegible] 24. września 1925 r. [illegible]

Закарпатська Україна.

Переіменування народницької хліборобської партії.

Дотеперішня хліборобська партія із найбільш виразним національно українським характером з усіх партій Закарпаття, ухвалою ширшої екзекутиви 18 вересня ц. р. прийняла нову назву: „Християнсько-народня партія". Ужгородська „Свобода" пояснює, що ця змінена назва краще висловлює програму партії, в основу якої покладено дві головні ідеї: християнський характер і народній напрям. Цієї зміни — читаємо там — домагалися найактивніші партійні робітники. М. и. на зміну назви вплинула досіль відокремлена пряшівська група „Руского Слова", яка вже на першій наради христ.-нар. партії вислала свого делегата д-ра Степана Гойдича; цьому обєднанню „Свобода" признає велике значіння. Справу реорганізації партії повірено комітетові під проводом о. Августина Волошина. Партія організує два секретаріяти: в Ужгороді й Пряшеві.

У передовій статті п. н. „Всі під один прапор!" „Свобода" займається близше ідеольоґічними й тактичними напрямами християнсько-народньої партії. Дотеперішня політика всіх закарпатських — як урядових так і опозиційних партій — приготовляє лише шлях денаціоналізації та з дня на день скріплює централізм. Одні з тих партій цілком утратили свій український (руський) і автономічний характер, звязавшись нерозривно з чеськими урядовими партіями, инші ведуть чисто мадяронську політику, фінансовану мадярськими грішми, инші знову дискредитують закарпатську українську (руську) національну справу комуністичними демагогічними гаслами. „Всі ті партії, — читаємо у „Свободі", — централістичні, мадярські і большевицькі, є ворогами Русинів, що ясно видно з їх денаціоналізаційного культурного напряму, бо всі вони пишуть по московськи або по язичію, лише не по нашому". І тому христ.-нар. партія заявляє, що годі дальше оставатися у службі чужих інтересів, а пора вести свою політику.

По своїй організації христ.-нар. партія цілком самостійна і йдучи навіть солідарно з иншими християнськими партіями (чи не легкий натяк на кооперацію при найблизших виборах?), партія затримає свою незалежність. Партія покликується на поважні висліди дотеперішньої своєї позитивної реальної роботи на народньому полі, як: оснування Закарпатського банку, Асекураційного т-ва, Руського театру (при т-ві „Просвіта"), читалень, кооператив, видавництв і т. д.

Переіменування й реорганізація хліборобської партії стоїть безумовно в звязку з недалекими парляментськими виборами на Чехословаччині. Можемо побажати їй лише як найкращого успіху на новому шляху.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

У пекучій справі.

Львів, 29. вересня 1925.

Невтомний в своїх плянах і замірах мінїстер скарбу Вл. Грабскі, „ратуючи“ економічне життя Польщі, між иншим випустив 17. грудня 1924 закон, яким вимагає доповнення до кінця 1925 року акційного капіталу банків щонайменше до висоти 1 (одного) міліона зол. В противному випадку установи, що не зможуть здійснити цеї вимоги, що не будуть в силі доповнити через фінансову політику пп. Грабских здевалюованого основно капіталу, автоматично тратять права акційних банків, головно право емісії цінних паперів.

Ця вимога польського уряду з особливою силою вдаряє в наш одинокий акційний банк, в Земельний Банк Іпотечний, в установу, що вже має свою історію в економічному житті українського народу.

Цей твердий закон зявився в хвилі введення „твердої“ валюти, в хвилі для нас якнайменше пригожій. Таж цілий цей рік є роком економічної катастрофи: спершу голоду і повені, а тепер їх наслідків фінансової кризи, звязаної зі загальною господаркою Польщі. Ясно, що в таких умовах відповісти імперативним домаганням закону про доповнення акційного капіталу — незвичайно важко, і то не лише нам, але й нашим сусідам. Та наскільки польські чи жидівські акційні установи, притиснені до муру, навіть після останньо виявленого розвалу внаслідок своєї легкодушно-хижацької господарки, мають ще вихід у фузії (обєднанні двох чи більше банків в один), то ми могли би втратити єдину банкову інституцію неминуче й безповоротно. Шляхом фузії польські й жидівські банки мають спромогу осягнути вимагане законом minimum акційного капіталу. Ми тієї спромоги не маємо, а ясно, що фузія з чужинною анальогічною установою довелаб до повної затрати національного характеру нашого єдиного банку, до його невідкличної ліквідації. Наша інституція, добута важкими зусиллями всього громадянства, тимсамим фактично перейшла би в чужі руки, на що віддавна чигають наші противники.

Ультімат п. Влад. Грабского без сумніву вдаряє у всі банки, одначе в першу чергу в наш банк. Бо ясно, що колиб навіть якась польська акційна установа внаслідок недоповнення акційного капіталу хвилево мусіла втратити права банку, то це ще не булоб для неї великим ударом. В найближчому часі в більш пригожих умовинах на основі нової концесії повстав би новий акційний банк. Для нас така перспектива пропадає в імлі туманної будуччини, бож з досвіду знаємо, що ми нової концесії від польського уряду не дістанемо. Вкінці Поляки крім приватних мають ще й державні банки, які заспокоюють потреби польського громадянства і то — як знаємо з досвіду — виключно польського.

І тому перед нами стоїть далеко важче завдання і далеко більші обовязки. Ми мусимо — вульгарно кажучи — зі шкури вилазити, щоби вдержати то добро, якого останки ще маємо, ту установу, яка в створених умовинах є у нас першою і — останньою.

Не підлягає сумніву, що управа банку мусіла поробити вступні кроки в справі окремого дозволу на переведення нової емісії та підготування до неї. Одначе лякаємось, щоби справа емісії не випірнула запізно, перед кінцем цього року та щоби з огляду на невеличкий речинець не були знівечені вигляди і вислідн емісії. І то тим більше, що прецінь всі здаємо собі з того справу, що в умовинах фінансової кризи нова емісія не піде легко. Зрештою, справа істнування й розвитку Земельного Банку Гіпотечного не є виключно справою управи банку. Це справа всього громадянства. Здаємо собі справу також і з того, що переведення нової емісії акцій Земельного Банку не буде легкою річчю. Таж виключена річ, щоби в нас не найшлися люде слабкої громадської дисципліни або всезнайки, які не поробилиб Зем. Банкові як інституції цілої низки замітів, закидів, докорів, які не вказувалиб на його слабку або ніяку ролю в економічному життї нашого народу, які не доказувалиб, що банк змарнував вкладки, льокації, не використовував конюнктури і т. п. Не перечимо, що деякі з тих закидів можуть бути навіть зближені до правди, одначе тільки деякі, так сказатиб одиничні, бо після такого величезного „Umwertung aller Werte“ нема ані одної установи, навіть ані одної людини, якій з повним правом не можна зробити більше або менше слушних замітів.

Та в критиці ніколи не слід переступати границь обєктивізму, бо инакше скотимося в пропасть морального нігілізму. Не сміємо забувати того, що з 15 літ істнування банку тільки 4 (чотири) роки були добою нормальної праці, нормальних відносин і нормального розвитку. Решта — 11 літ — це роки війни і ще страшнійшої повоєнщини, роки нечуваної інфляції і страшної девалюації, роки вегетації серед найстрашнійших субєктивних й обєктивних умовин. А прецінь в перших 4 роках Зем. Банк виказував блискучі висліди своєї діяльности, належав до найкраще поставлених, хоч — зовсім природно — невеличких інституцій. Недоставало йому розмаху в часах „пригожої конюнктури“ — скаже дехто. І це правда, але до розмаху треба мати засоби, а їх Зем. Банк не мав. А зрештою, розмах це дуже ховзка дорога, як це бачимо на десятках польських „розмахових“ інституцій, які є великого розмаху покотилися в пропасть і потягнули за собою десятки, а може й сотні тисяч людських екзистенцій. А наш банк без кредитів, без льокацій, знищений інфляцією й девалюацією „без розмаху“, а тільки виключно своєю обережністю й солідністю перебився через нетри всіх фінансово-економічних ключок і ударів і без нічиєї помочі міцно стоїть на власних ногах.

Тепер черга за українським громадянством всім збірним зусиллям дати нашому єдиному банкові вимагані тверді основи, а тоді й оправдані будуть тверді вимоги з нашого боку до тієї установи і її управи.

Компромітація.

З приводу вибілюючого письма польських письменників.

Замітки „Роботніка“.

Варшавський „Роботнік“ (ч. 264 з 26. ц. м.) спиняється над одкритим листом польських письменників до французьких письменників-протестантів.

„Відповідь польських письменників — читаємо там — є наскрізь фальшива в основі і методі.. Знамениті письменники, що протестують проти протесту, намагаються зовсім розгрішити й оправдати істнуючу у нас систему репресій у відношенні до політичних провин, стараються так представити справу, немов би ніяка пляма в тій ділянці не тяжіла ані на адміністрації, ані на польськім судівництві. З великою увагою прочитали ми кілька разів ту відозву і даремне старалися найти там хоч би яке застереження, якийсь слід поміркованости в обороні, якийсь проблиск свідомости зла, що діється під заслоною виміру справедливости. Нічого — лише оборона за всяку ціну й обурення, що французькі письменники взагалі виступили зі своїм протестом, який польські письменники вважають — напастю на Польщу...“

В дальшій частині йде розгляд поодиноких точок відозви польських письменників. Передовсім теза, немов то Росія й Німеччина насилають до Польщі злочинців і шпигунів — не відповідає дійсности. Всі держави на світі, а не лише Польща, мусять боронитися проти військового шпигунства. Одначе Польщі ніхто не ставив закидів з приводу процесів за шпигунство. Зрештою від кількох літ не було в Польщі смертних засудів з приводу шпигунства.

Друга теза — це балачка на тему кари смерти в кодексах. Польські письменники твердять, що працюють над зміною кодексів в напрямі скасування кари смерти. „Роботнік“, пише що про ту працю над зміною кодексів і скасування кари смерти нікому нічого невідомо. В російськім кодексі нема кари смерти. Завели її Німці в часі окупації на підставі „переходових приписів“. А польська республика прийняла цей дарунок німецьких окупантів і цінко його держиться.

За те Польща вже самочинно завела виїмкові, наглі, твв. доразові суди, які польські письменники називають делікатно „судами зі скороченим перебігом процедури“. Та за тим „скороченим перебігом“ — чигає смерть. Неправдою є, немовто ті суди приноровлюються „в дуже рідких випадках і то у випадках „особливо лютого убийства“.

„Це торкається тільки бандитсько

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ.

По двацяти літах...

(Докінчення.)

Инший товариш священик передає свої враження, з хвилі перед пятнацяти літами, як побачив товариша Адама на катафальку, в каплиці з простріленим чолом.

І згадують Його товариші. І сум і біль огортає душі та гордість заразом.

Гордість, що з поміж нас вийшов він.

І стає перед нами як живий Він, — товариш дорогий, любий.

— Треба, — радяться товариші — нам, товаришам його подбати, щоб память Його, Адама нашого, не пропала.

— Стипендію його імення заснувати, щоби з відсотків міг учитися найкращий учень...

— Товариш Коцко мріяв про це, щоби стати артистом-малярем, хай стипендія йшлаб на талановитого й гідного студента в малярській академії...

— Ні, краще для учня промислової школи, товариш Коцко сам працював як робітник на Великій Україні, в Німеччині та в Америці. Їздив туди, щоб пізнати життя робітника й його важку працю.

— А де певність, що цей стипендист не спроневіриться ідеалам покійного товариша Коцка? Кілько то стипендистів завело надії, коли покінчило науки.

Аж каже о. катехит:.

— І нема певности, що цей стипендист вийде на гідного сина нашого народу, і нема певности в наших непевних часах, що гріш зложений вами не зійде до зера. Другі народи инакше шанують своїх заслужених людей, вони ставлять на прилюдних місцях їм памятники. От і ми зробім так. Даймо вирізбити мармурне погруддя Адама Коцка й нехай воно, поки ще годі инакше, переховується в одному з наших музеїв.

Подобалася думка о. катехита всім.

— Згода! Дамо вирізбити погруддя покійного товариша Адама Коцка в марморі.

І вибрали комітет. Комітет розвідає, кілько коштуватиме різьба, найде артиста й розділить кошти на всіх товаришів.

— І на професорів Його — каже о. катехит — не минайте нас.

Ось так увесь час на устах усіх покійний Адам Коцко, товариш дорогий...

Може це й кривда для цих товаришів, що в визвольній війні поклали буйні голови за волю рідного народу. Ні, бо й їх ми не забули, й їх згадували щиро, сердечно, тепло...

Тільки на перше місце вибився товариш Коцко — бож він перший поклав свою буйну, юнацьку голову за найбільшу святість народню — за високу школу.

Так, згадували ми щиро, сердечно, тепло й їх усіх, що відійшли від нас на все — згадували й доброго, щирого товариша Тимка Шурака, що найшов кінець у страшному чотирокутникові смерти, й трудящого та все невдоволеного з нашого рутенства Захарка Ткачука, що згинув трагічно, як січовий стрілець, і тихого Миколу Дмитерка, що добився становища священика й помер, як жертва нездорових харчів у гімназійних часах й елєганта Яця Щура й усіх їх усіх, що кинули нас і перенеслися в кращий світ...

І згадували ми й покійного поважного та любленого директора нашого Едварда Харкевича й покійних професорів Івана Верхратського, Юліяна Левицького, д-ра Омеляна Савицького, Романа Цеглинського й ин.

Згадували їх усіх, згадували й живих товаришів і професорів, що їх не було між нами, а проф. Іванові Боберському рішено післати привітну телеграму.

Згадавши всіх, згадували й пережите за двацять літ.

— Ми щасливі, бо пережили й живемо в важних і великих для нас часах.

— Ми дужі, не погасла й не погасне в нас віра в перемогу правди, в силу й кращу будуччину великого нашого народу. Падуть на нас удари з усіх боків, та вони не зломлять нас, а ще більше заставлять до життєвої боротьби.

— Ми раді й горді, ми й професори наші, що немає між нами ні одного, що спроневірився б Народові рідному, що на манівці зійшов би.

— Тішуся, що всі ви їсьте свій хліб. Це багато значить їсти свій хліб, жити з власної праці, не бути тягарем суспільности — говорив один із наших професорів і господар в ріжних літах обох відділів.

Ішла щира сердечна гутірка, переплітана співами до пізна в ніч. І короткою хвилиною здавався всім цей день першого товариського зїзду по двацяти літах.

Пізно в ніч розходилися товариші, щиро сердечно прощаючися:

— До побачення на другому зїзді...

І зітхання:

— Кілько то з нас тоді не буде, кілько відійде до тамтих, до Адама, до Тимка, до Захарка й до всіх тих, що вже покинули нас —

І розїхалися.

А був це зїзд тих, що тому двацять літ у 1905 р. здавали в академічній гімназії ві Львові іспит зрілости. Зїзд був 8. вересня ц. р.

справ, суджених доразовими судами, за-
ї не торкається політичних убійств, які
передано доразовим судам зовсім не ізза
„особливої лютости" (szczególnego o-
krucieństwa"), але тільки тому, що їх
доконали вони провокатори
або поліційні функціо-
нарі".

Покищо гідною є оборона доразових судів під пером знаменитих письменників, головним чином радикальних демократів!

Опісля вже їдуть тільки заперечення, немов то репресії в Польщі були получені з насильством і безправством. „Роботнік" твердить, що в Польщі нема системи тортур,

„але як — на жаль — вислені є факти знущань, побоїв, навіть деколи тортуровання політичних вязнів поліцією, а навіть у вязниці. То є факти і проти них слід перш усього протестувати".

Щож торкається мнимої люстрації тюрем, що має бути „річю нечуваною в ніякій державі", то „Роботнік" висловлює здивування з того приводу, не знаючи, про що їде мова. Коли мається на увазі соймову комісію для огляду вязниць, то це річ звичайна в кожній державі. Одначе й ця комісія не могла приготовити звіту для сойму, бо її послідовно бойкотує реакційна більшість.

Саме тепер зявився комунікат Українського Клюбу в сенаті про „катування політичних вязнів", а одночасно прийшов комунікат послів Баліна і Гаращкевича

„про візвання 18 вязнів в Білостоці, які були з премедитацією тортуровані дефензивою. В околицях Білостоку, Більська, Пружан і Вовковиска арештовано — згідно з тим комунікатом — около 600 осіб і частину тих вязнів тортуровано".

„Щож тут поможуть голословні заперечення? Чи не краще булоб з усею безоглядністю висвітлити справу? Чиж того не повинні домагатися — польські демократичні письменники?"

Закиди на адресу французьких письменників є неслушні. Так само не на місці є оклик ненависти на адресу Німеччини.

„Роботнік кінчає:

„Не в подратуванні, але з глибоким смутком моглиб ми спрямувати до польських письменників питання, яке вони ставлять: що то все значить? Лист польських письменників, згідно з нашим глибоким переконанням, зовсім минається з метою, для якої був писаний, і доброго враження не викличе".

Медвежа прислуга.

З того самого приводу пише варшавський „Наш Пшеглёнд", що того самого дня, коли згадані автори (польські письменники) випустили свою відозву, зі Львова прийшла звістка про голодівку політичних вязнів. Польські письменники протестують проти Французів, замісць зі своїм покликом звернутися до Поляків.

„Відповідь кружка літератів — читаємо там — зробила Польщі медвежу прислугу. Нічого не повалила, а виявила сумну правду, що навіть найкраща польська міщанська інтелігенція так загрузла в брехні й облуді, що замісць бути вдячною елиті французького народу за допомогу в поборюванні реакції, уважає кожну державу якимсь духовим геттом, до якого не вільно втручуватися нікому „чужому", бо безкарне розпаношення брутальности, хамства й безправства нимо дозволить польським гуманістам йти „власною дорогою до світлої будучини людськости, де рівність і братерство будуть здійснені в житті". Дійсність яскраво тому перечить. Вже сім літ польська інтелігенція ступає тією „власною дорогою", а держава не лише не йде вперед до світла, але відступає взад у темінь. Є певним, що колиб — замісць боронити реакції перед заграницею — польські поступовці виявляли шкідливість її поведінки для інтересів краю, то шовіністи ніколи не дійшлиб до такого зухвальства".

По широкому світі.

Нова держава проголошена Друзами повстала під назвою „Вільна сирійська держава". Її головою вибрано султана Ель Атраша, а головою уряду д-ра Абдуррагман Шагбендер Бея.

У. С. Р. С. Р. рада комісарів оголосила закон про військову службу, оснований на системі територіяльної міліції. Кожний громадянин має обовязок служити 5 літ, з цього від 2—4 літ активно; весь цей час буде роскладений місяцями на короткі військові вправи.

В Мадярщині приготовляють зміну валютової системи, в проєктом задержати давну австро-мадярську корону (золоту).

У Персії, як ідуть звістки з Тегерану, повстали поважні заворушення на тлі голоду. Є вбиті та ранені. Монархісти, розброївши варту в посольстві СРСР, кинули гасло, що домагаються повороту шаха. Представники радянського посольства склали заяву, що не хотять вмішуватись у внутрішню боротьбу Персії між монархістами і владою.

У Марокку заповіджена перемога Еспанців скінчилась їх відступленням з під Альгусемас і втратою 900 людей.

З Анґлії виселено 50 російських та франц. громадян за те, що вели комуністичну пропаганду.

Проти знущань над політичними вязнями.

(Комунікат Центрального Комітету УНДО.)

За Центральний Комітет УНДО:
Д-р Дм. Левицький, голова. *Вол. Целевич,* секретар.

За тюремними мурами.

Після кількаденних заходів удалося 25 ц. м. оборонцеві адв. д-р. Ол. Марітчакові побачитись з перебуваючим в шпиталі у „Бриґідках" Евгеном Зибликевичом. Арештований представляє собою надзвичайно сумний вид.

Евгена Зибликевича оглянув вязничний лікар д-р Гайзік, а опісля оглядала його судово-лікарська комісія.

Дрібна поправка.

Не пересуджуючи висліду слідства, яке ведеться судовою владою в справі подій в слідчій тюрмі при вул. Баторія з дня 16. вересня 1925 р., нас просять з міродатного джерела помістити слідуюче:

З уявлених досі фактів виходить, що директор карного заведення „Бриґідки" у Львові Маєвскі зявився критичного вечера 16. IX. в слідчій тюрмі при ул. Баторія post festum. Тим самим не міг він брати участи в згаданих подіях. Слід зазначити, що одинокий директор Маєвскі, побачивши одного з політичних вязнів побитим і окровавленим, висловив свій жаль, що така подія могла мати місце в тюрмі.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число нашої газети сконфісковане за передову статтю, в якій скреслено заголовок, вступ і закінчення. Крім цього сконфісковано заголовок і частину тексту зі статейки про виїзд хлібоїдської делегації до Женеви.

— **Справедливий жаль.** У звязку з подякою Музичного т-ва ім. Лисенка, поміщеною в нашій газеті з дня 2. IX. ц.р. (ч. 194), спрямованою на адресу старшин 6. української бриґади в Нім. Яблонному, одержала наша редакція листа від підстаршин і стрільців тої бриґади, в якому вони заявляють, що й вони причинилися до закупна тої орхестри, яку одержало Музичне т-во. Через те прикро вразив їх той факт, що прилюдну подяку за „дорогоцінний дар" звернуло т-во на адресу самих старшин. Тим часом ініціятиву до заснування орхестри та до закупна інструментів дали самі підстаршини та стрільці. Та найбільше скривдило товариство самих членів орхестри, які весь час при витраті своїх скупих засобів зберігали інструменти в найкращому стані. Під письмом є аж 42 підписи підстаршин і стрільців. Підписані, на нашу думку, мають слушність.

— **Адвентович у салі Лисенка.** Нас інформують, що дня 3 жовтня ц. р. виступить відомий польський драматичний артист Адвентович зі своєю театральною дружиною на сцені салі українського т-ва ім. Лисенка. Дружина дасть у Львові тільки одну виставу „Dzień i noc" Анського, з якою вона виступала 30 разів підряд у Варшаві. Сам Адвентович виступить у ролі Реб Дова, а ролю Двойри гратиме талановита артистка Гелена Соколовська.

— **Розправа проти ред. Павлова і тов.** „Громадський Голос" інформує, що дня 7. жовтня ц. р. відбудеться перед Трибуналом суддів присяжних у Львові розправа проти редактора „Громадського Голосу" п. Остапа Павлова і пп. Р. Данкевича, Івана Копача і Матвія Стахова, обвинувачених за злочин „нарушення публичного спокою" (§ 65 к. з.). Того злочину мали допуститися обвинувачені своїми промовами, виголошеними на вічах у Солонці та Ременові. Оборони обвинувачених піднялися адвокати д-р Лев Бачинський, д-р Лев Ганкевич, д-р Брикович і д-р І. Новодворський.

— **На увагу українським студенткам.** У Відні істнує католицька домівка „Санкта Марія" для студіюючих у Відні жінок у високих і середніх школах. Ця домівка, основана німецькою жіночою католицькою організацією, може дати й українським студенткам приміщення, віке удержання, світло, опал і пранє. Місячна оплата 140 австр. шил. згори (около 130 зол.) Вписове 10 шил. відшкодування за вживання матраців і посуди річно 30 шил. Білизна, постіль, туалетові прибори й прибори до їдження треба мати власні. Адреса: Katholisches Heim „Sancta Maria" Wien VIII, Josefstädterstr. 39.

— **Сензаційний конфлікт між державною контролею і П. К. О.** До головного буджетового відділу П. К. О. явився представник державної контролі в товаристві кількох урядників та домагався від дирекції, щоби йому дала змогу перевести контролю усіх торговельних та адміністраційних операцій Польської каси ощадности. Переглянувши та провіривши всі книги та документи, представник державної контролі зажадав отворення депозитових кринок банку та розчарувався, бо дирекція відмовилася виконати його домагання. Факт спротиву дирекції супроти державної контролі викликав нечувану сензацію у Варшаві та цілій Польщі. Дирекція покликалася для оправдання свого вчинку на те, немовто розпорядок міністерства з 17. червня про контролю не відносився зовсім до депозитових скриток. Щоби затушувати цілу немилу подію, появився вже навіть півофіційний комунікат про те, що дирекція П. К. О мала буцімто підставу, та що для контролі депозитів буде виданий окремий міністеріяльний розпорядок.

— **Якщо так далі піде...** Для характеристики сучасних, нечувано важких економічних відносин, в які впакувала польську державу фінансова політика Ґрабского, нехай послужать цифри про банкротство фірм у Кракові за час від січня до половини вересня ц. р. У тому часі збанкротувало там 181 фірм. З того в січні 9, в лютому 11, в березні 17, в квітні 18, в травні 24, в червні 21, в липні 25, в серпні 26, а в першій половині вересня 30. Треба зважити, що так карколомно падуть краківські фірми, хоча Краків не є ні великим торговельним ні промисловим осередком. Щож тоді говорити про инші міста а до того більше промислові?

— **З пресових брудів.** Львівська польська преса зводить між собою порахунки при дуже пікантній нагоді. „Львівський відділ банку Сп. Заробк." помістив заяву, що „Ґазета Поранна" почала нападати на цей банк, з моменту, коли він відмовив позички одному з її директорів. Цю заяву видрукували майже всі львівські польські денники. У відповідь на це „Поранна" присвятила цій справі великанську статтю, змальовуючи себе в ролі жертви, а инші часописи як підкупні. Одночасно один з тих часописів подав до відома, що заки ця заява у деяких часописах появилась, адміністратори „Поранної" пробували викупити місце на цю заяву, та зустрілись з відмовою. На всякий випадок з численних ревеляцій виходить, що пальці редакторів „Поранної" сильно замазані не тільки чорнилом. Уся історія кидає сумне світло на закулісові махінації „освітителів" публичної опінії...

— **Жиди убийники перед київським революційним трибуналом.** Жидівська агенція телеграфічна принесла вістку, що в Київі почався суд над трьома Жидами з містечка Горностополя: Житинським, Алевським і Думерським, яких обвинувачено за убивство з помсти. Був колись за часів УНР, чи краще за часів отаманщини з 1919 р., що запанувала була тоді на деякий час на Україні, отаман Ціпун. Він вчинив був у м. Горностополі жидівський погром, в часі якого вбив власноручно аж 18 Жидів. Жертвою погрому мала тоді впасти вся жидівська людність містечка, що не вспіла утекти. Отаман Ціпун між иншими власноручно повбивав і родичів трьох названих Жидів. Їм трьом вдалося втекти. За большевицьких часів Ціпуна арештували, судили і засудили. На весну 1924 р. він одержав свободу завдяки амнестії та постановив вернутися до свого рідного села. Названі три Жиди дізнавшись про те засіли на нього в сусідньому селі та вбили на очах селян, а потім віддали себе в руки влади. Над ними саме й почався суд.

— **§ 19.** Prokuratura przy Sądzie okr. karn. we Lwowie (Oddział prasowy) dnia 18 września 1925 Nst. 1328/25/1. Do Redakcji czasopisma „Diło" we Lwowie, Rynek 10/II p. na ręce odpowiedzialnego redaktora I. Rudnickiego. W związku z zamieszczoną w Nrze 187 czasopisma „Diło" z daty 23 sierpnia 1925 w rubryce „Nowynky" notatką p. t. „Pożeża w Łucku" upraszam na żądanie Wołyńskiego Urzędu Wojewódzkiego po myśli § 19 ust. pras. z 17/12 1862 Nr. 6/63 Dzpp. o umieszczenie w najbliższym lub bezpośrednio następującym numerze nadesłanym przez tenże Urząd sprostowania jak następuje: „W Nrze 187 „Diła" z dnia 23/8 b. r. ukazała się wzmianka pod tytułem „Pożeża w Łucku", która zawiera niezgodne z prawdą wiadomości a mianowicie: wbrew twierdzeniu zawartem w tej wzmiance poseł Paszczuk nie był obecny na miejscu pożaru ani też nie przeprowadzał żadnej akcji ratunkowej dla pogorzelców, natomiast kierowali akcją ratunkową podczas pożaru zastępca Starosty i komendant Wojew. Policji Państwowej. Na polecenie obecnego podczas pożaru Wojewody Dębskiego zastępca Starosty zorganizował komitet doraźnej pomocy pogorzelcom, który w tymże dniu, bez żadnego udziału i pomocy posła Paszczuka, zebrał stokilkadziesiąt złotych i 80 klgr. chleba, które niezwłocznie rozdano poszkodowanym. Komitet w dalszym ciągu swojej działalności gromadzi zboże dla udzielenia pomocy siewnej pogorzelcom". Prokurator prasowy (Підпис нечиткий).

З судової салі.

Сензаційна розправа на тлі великоміського багна.

Роман Філясевіч, убийник Ст. Корнеллї перед судом.

Третій день розправи.

Слідуючий свідок п-на Ірина Л., героїня а радше жертва цілої тої історії, в обороні якої буцім то Філясевіч застрілив Корнелю. Струнка 19-літня бльондинка, елєґантна, гарна з інтелїґентним і симпатичним обличям. Зізнає ясно, вміло опановуючи збентеження.

Філясевіча пізнала на науці танців, маючи тоді 14 літ; він мав тоді літ 17. Між ними навязалась симпатія, яка може й перетворилась у любов, яка проте довго не тревала. Стрінувшись в 1924 р. у Закопаним по трьох роках небачення п-на відчувала до Філ. лише приязнь. Коли одначе Філяс. визнав їй любов і спитав, чи вона відносно нього така сама, що й він, вона сказала „Так", щоби, затримавши його при собі, могти впливати на нього в додатньому напрямку. Вважала його легкодухом і людиною незрівноваженою.

З Корнеллєю теж були (свідок К.), приятелями. І Корнелля був легкодухом, але добрими манірами й холоднокровністю був противенжністю до „неокресаного" Філясевіча. Відчувала, що оба вони почувають взаїмну нехіть, яка проте наверх не виявлялася. Можливо, що Корнелля почував до неї любов, але ніколи з цим не зраджувався. З Філясевіча Корнелля кепкував собі, почуваючи свою вищість. Філяс. згадував про свій намір самовбивства вже давно, але свідок не брала цього поважно, знаючи його нахил до фанфаронади й позерства. В останньому листі писав, що „Корнелля буде при моїй смерти". У вечір 20. січня (після вбивства) не зауважила у Філ. ніякого схвилювання. Коли спитала його, чи не буде вже стрілятись, сказав, що роздумався. Потім обурювався, що поліція чіпляється його. При згадці про Корнелю заявив, що нема за ким жаліти. Свідок виключає, щоби Корнелля міг висловлюватися про неї погано, бо відзначався великим тактом, та й не мав підстав до очорнювання її.

Дальші свідки: **батько й мати панни І. Л.** — дають характеристику обох сумних героїв: Корнеллї і Філясевіча, згідну з описом їх доньки. Батько оповідає гостру сцену, яку зробив Філяс., коли той прийшов до них вечером 20 січня, з нагоди листу Філ. з заповідлю самобивства. Потім, при грі в карти, Філяс. був цілком спокійний. Слідуючого дня, коли смерть Корнеллї стала голосною, Філ. навіть жартував, що Корнелля заплатив йому перед смертю горівку.

Служниця пп. Л. оповідає про отримання листа Філясевіча до панни Ірини зі заповідженням самогубства.

Четвертий день розправи.

Свідок Генрик Тепліц, директор Торговельного Дому у Львові, Філясевіча не знав зовсім, Корнелю знав особисто й часто стрічався з ним у мужеських та й „мішаних" товариствах. Корнелля казав йому про свої неприємности на тлі любовних історій, казав теж про намір самовбивства (серед квітів і багато світла!), але свідок знав, що Корнелля є трусом і тому сміявся з його самовбийчих плянів. Свідок дав раз Корнеллї 65 зол. на заплачення одного довгу й обіцяв взагалі сплатити його довги, але „хотів мати гарантію, що гроші підуть на зворот довгів", тому запропонував Корнеллї вступити до нього на службу; Корнелля відмовився. **Свідок Адам Ломніцкі** є тим, якому Філясевіч в годину після вбивства звірився зі страшної тайни. Коли свідок, збентежений до краю, спитав тоді про причину, Філ. відповів: „Бо був каналія". Філясевіч страшенно був зденервований, бігав по кімнаті й натякав на ріжні моменти, але не хотів говорити яснійше. **Свідок Марія Л.** характеризує пок. Корнелю як позера, який чванився своїми успіхами у жінок. Свідок з великим збентеженням, під натиском предсідника, повторяє слова, які їй, молоденькій дівчині, сказав раз Корнелля: „мені залежить, щоб я не лише цілував дівчата"... **Свідок Вітолд Обміньскі** заперечує, наче би був приятелем Філясевіча, — був лише його добрим товаришем. Це він був тим, до якого вперве після вбивства зайшов Філ., не найшов його в хаті і стрінулися щойно в Славську на спортовій прогульці. Філ. був веселий і гарно бавився. Оповідаючи йому в тайні історію смерти Корнеллї, Філ. подав як причину — випадковий стріл: Філ. старався буцім то рятувати Корнелю, але без успіху. Філ. вірив, що вдасться йому ошукати поліцію. Філясевіча характеризує як тип відємний; у хаті не займались ним і про свою рідню він висловлювався погано. Инша річ, що мав деякі й позитивні прикмети, як впр. ніколи не хвалився своїми воєнними відзначеннями. **Свідок Ядвіґа К.** знає, що Філяс. любився в панні І. Л., бо передавав через неї листи до тої панни. **Свідок Тадеуш Ґаладевіч**, аптикар, виявляється цілком оригінальним соціяльним теоретиком: його дуже дивувало, що Філясевіч хоча з доброї родини, а „проте був лівих переконань". **Свідок інж. Вацлав Ярра** знав добре обох: Корнелю і Філясевіча. На запит предсідника, що йому відомо про кореспонденцію пок. Корнеллї з жінкою свідка, свідок з обуренням протестує проти інсинуацій, які шкодять чести безборонної жінки. **Свідок д-р Ст. Лібгарт** знає, що Філясевіч мав часті справи чести. Корнелля був чвалько. **Свідок Вітолд Рутчиньскі** бачив обох сумних героїв критичного дня у цукорні Залеского. **Свідок Вл. Зброжек**, приятель Філясевіча, дає цьому останьому дуже гарне свідоцтво. **Свідок Зигмунт Фоґель** стрінув Філясевіча, коли той ішов на поліцію до переслухання в справі вбивства. Філяс. сказав тоді, що смерть Корнеллї є у звязку з таємничою смертю Стефануса. Свідок, не знаючи ще справника смерти Корнеллї, радив тоді Філ. не йти до переслухання, бо замкнуть його. **Свідок Кароль Дорскі** нічого цікавого не каже.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Чічерін про ціль подорожі.

Другого дня побуту у Варшаві Чічерін заявив представник заграничних часописів, що їде до Німеччини, де побуде три місяці для лікування. Ціллю його подорожі до Варшави навязання контакту з польським урядом для обговорення найважнійших уступів майбутніх договорів між обома державами й для осягнення остаточного порозуміння в тих точках риського договору, у яких його ще не осягнено. Можливо, що утвориться мішану комісію, якій віддасться цю працю. Підчас його побуту порішиться теж найважнійші точки торг. договору.

Порозуміння СРСР. і Польщі важне для всієї Европи, при цьому нема агресивности до третьої держави. Слід стреміти до оживлення екон. взаємин, обміни товарів. Це легко, бо політика СРСР. супроти азійських народів не суперечить інтересам Польщі. У теперішній мент міжнар. політики зближення Польщі до СРСР. дуже важне.

На запит кор. Райтера, який вплив матиме вступлення Німеччини до С. Народів на рад.-нім. взаємини, Ч. відповів, що колиб Німеччина вступила без застережень щодо 16. і 17. уст. пакту Союза і мусіла евентуально виступати проти С. Р. С. Р., тоді зайшли би дуже поважні зміни. Щодо Англії, то консервативний уряд її ворожий до СРСР. Це сильно комплікує справу, але СРСР. готов кожної хвилі зачати переговори. Що до гарантійного пакту, то він кермований головно Англією, а звернений проти СРСР., змірює до повного відокремлення СРСР. Становище Франції все неясне. Зближення СРСР. до Польщі і до Франції скріпить світову безпеку.

Чічерін про жид. кольонізацію.

На запит одного з журналістів як мається справа з жид. кольонізацією Криму, Чічерін відповів, що подробиць тої справи не знає. Знає лише, що кольонізація урядово затверджена, буде відбуватися і що є призначена на це відповідна скількість землі. Успіх вона матиме. Не передбачує ніяких фінансових перешкод. Коли заграниця співділатиме прискорить цей процес. Головне гроші. Будова й інвентар коштують багато грошей. Були переговори з загр. банкирамя в тій справі.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру О. Міткевич:
Бережани. Саля Сокола.
30.IX. „Вій". 131 23—?

Український мішаний хор Д. Котка: Концерти хору Котка у Львові відбудуться в днях 1, 2, 3 жовтня н. р. в салі Народного Дому (Рутовського 22). Білети на львівські концерти продає Народна Торговля (Ринок 36). 518 4—?

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.